

ЩИРО ВІТАЄМО З ЮВІЛЕЄМ

Йосипа Миколайовича Берка !

10 жовтня 2023 року виповнилось **85** років від дня народження доктора біологічних наук, професора, завідувача кафедри біології Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького у 1983–2010 роках, академіка Академії наук вищої освіти України дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка, почесного члена Українського ботанічного товариства Берка Йосипа Миколайовича.

Зичимо ювіляру міцного здоров'я, творчої енергії та наснаги, радості від життя, достатку, родинного тепла та затишку. Божої Вам опіки на Вашій життєвій ниві! Нехай у Вашій домівці панує любов, злагода та взаєморозуміння, а у нашій країні – добро та спокій! Разом переможемо!

Колектив бібліотеки ЛНУВМБ імені С.З.Гжицького

Наукова діяльність професора Берка Йосипа Миколайовича

Науковий шлях професора Й. М. Берка розпочався невдовзі після закінчення в 1960 році географічного факультету за спеціальністю «Фізична географія» Львівського державного університету імені Івана Франка.

Уже в перших числах травня 1961 року як географа-картографа його було зараховано на посаду молодшого наукового співробітника у відділ геоботаніки Науково-природознавчого музею АН УРСР з метою проведення ним великомасштабного картування рослинності Українських Карпат.

Після нетривалої теоретичної підготовки з геоботаніки за пропозицією завідувача відділом кандидата біологічних наук (згодом доктора біологічних

наук, професора) Костя Андрійовича Малиновського дирекцією музею він був направлений в місто Ленінград (тепер – Санкт-Петербург) для проходження стажування у наукову лабораторію геоботанічного картографування Ботанічного інституту імені В. Л. Комарова АН СРСР.

Пройшовши успішно стажування, Й. М. Берко повертається у відділ музею, де його жде гірке розчарування. Завідувач відділу К. А. Малиновський повідомив йому, що військовим відомством заборонене картування рослинності Українських Карпат і запропонував йому не звільнятися з роботи, а залишатися у відділі і з його допомогою самостійно опанувати ботаніку.

Забігаючи наперед відзначимо, що завдяки педагогічним зусиллям Костя Андрійовича, який став добрим учителем з ботаніки для Й. М. Берка, а також завдяки постійними стараннями самого учня, у якого виявилися приховані зацікавлення світом рослин, вчорашній географ зумів стати професійним науковцем-ботаніком, кандидатом і згодом доктором біологічних наук, бути обраним Почесним членом Українського ботанічного товариства.

Однак все це було потім, якому передувала впродовж низки років щоденна копітка праця з опанування теоретичних основ ботаніки в камеральний осінньо-зимовий період та методики польових ботанічних досліджень, які проводилися у весняно-літній період під час його і співробітників відділу перебування на біологічному стаціонарі, розташованому на полонині гори Пожижевська, що недалеко від гори Говерла. З цього стаціонару починалися численні ботанічні екскурсії майже на всі високігірні полонини масиву Чорногора, які Кость Андрійович здійснював з групою співробітників, у яку залучав також і Й. М. Берка.

Під час екскурсій їх учасниками проводився опис різних угруповань чагарничкових і трав'яних асоціацій, а також збір великого гербарію лучних видів, який підлягав наступному обов'язковому визначенню.

Опанувавши досконало методику геоботанічних досліджень і виявивши добрі знання з флори Українських Карпат, Й. М. Беркові було запропоновано вивчити на той час недостатньо досліджену флору і рослинність центральної частини цієї гірської системи, яка має назву Горгани.

Упродовж 4-ох років він проводив флористичні і геоботанічні дослідження Горган, завдяки яким ним було вперше встановлено, що флора цього гірського регіону нараховує 1043 види вищих спорових і квіткових рослин, що належать до 45 родин і 448 родів.

За результатами геоботанічних досліджень було виділено три висотно-рослинні пояси: пояс букових і хвойно-букових лісів, пояс смерекових лісів та субальпійський пояс і проведено опис їх рослинних асоціацій.

На підставі проведених досліджень Й. М. Берко написав дисертацію «Рослинність Горган та її народногосподарське значення», яку в 1967 році захистив на засіданні Спеціалізованої вченої ради Інституту ботаніки АН УРСР (м. Київ), здобувши науковий ступінь кандидата біологічних наук.

Дисертація являє собою монографічне зведення вперше здійсненого комплексного вивчення флори і рослинності Горган, а його результати послужили основою для розроблення науково обґрунтованих заходів раціонального використання і охорони рослинних ресурсів цього регіону.

З переходом у вересні 1968 року на роботу у Львівський зооветеринарний інститут більше двох десятирок років вивчав, поєднуючи з педагогічною роботою, життєві форми рослин родини губоцвітих ([Lamiaceae](#)) флори України, за результатами яких написав дисертацію «Життєві форми губоцвітих України (структура, морфогенез, класифікація)» на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук, яку успішно захистив у 1994 році на засіданні Спеціалізованої вченої ради Інституту ботаніки [АН УРСР](#) (м. Київ).

Дисертація є першою монографічною роботою про життєві форми рослин родини губоцвітих флори України. У ній на основі розроблених (у співавторстві з доц. Б. І. Козієм) оригінальних методик моделювання метамерної будови монокарпічних пагонів виявлено основні закономірності їх поздовжньої симетрії, які можуть використовуватися у систематиці та селекції рослин.

Вперше встановлені закономірності морфогенезу монокарпічних пагонів різних типів, розкривається роль явища «ефекту формотворення елементарного метамера» в утворенні різноманітних морфологічних конструкторів пагонів і модулах їх трансформації.

Запропоновано схему вікової періодизації великого життєвого циклу квіткових рослин, за якою досліджено морфогенез чагарникових і трав'яних життєвих форм. Розроблено класифікацію онтогенезу й синонтогенезу рослин та складено вперше ієрархічну класифікацію життєвих форм рослин родини губоцвітих.

Відомості про морфоструктуру життєвих форм губоцвітих, їх морфогенез і класифікацію складають наукову основу для цілеспрямованого проведення інтродукційних робіт з представниками цієї родини, більшість з яких є цінними лікарськими, ефіроолійними та декоративними рослинами.

У наступні після захисту дисертації роки продовжував дослідження з морфоструктури, морфогенезу та еволюції життєвих форм губоцвітих України.

Окрім наукових досліджень в галузі ботаніки, в коло його наукових інтересів входили проблемні питання педагогіки вищої школи, сутність і організація виховання студентів, науковий аналіз творів поета Миколи Миколаєнка (м. Дніпро) та під ботанічним кутом зору розгляд поезій «Кобзаря» Тараса Шевченка, його мистецької спадщини, на підставі чого вперше написано монографію «Світ рослин у мистецтві та поезії Тараса Шевченка» (-Львів: ТзОВ «Компанія «Манускрипт», 2019. – 636 с. – Іл. 144, табл. 22).

Проф. Берко Й. М. підготував одну кандидатку біологічних наук, якою стала старша викладачка кафедри біології Грицина Мирослава Романівна.

Навчаючись в аспірантурі вона під керівництвом проф. Берка Й. М. проводила біоморфологічні дослідження життєвих форм видів рослин роду Дивина (*Verbascum* L.) родини Scrophulariaceae Juss., за результатами яких написала дисертацію на тему : «Структура та генезис життєвих форм видів роду *Verbascum* L. флори Західного регіону України», яку успішно захистила у червні 2010 року на засіданні Спеціалізованої вченої ради Інституту ботаніки АН України, здобувши науковий ступінь кандидатки біологічних наук.

М. Р. Грицина успішно продовжує наукову і педагогічну діяльність в університеті. Їй надано звання доцентки і переведено на посаду завідувачки недавно створеної кафедри фармації та біології.

Проф. Берко Й. М. автор і співавтор понад 160 наукових і науково-популярних праць.